

Kaivokset ja ympäristöystävällisyys

Sompion päätoimittaja Jari Haavisto ottaa kantaa ilmastonmuutoksen hillitsemisen ja ympäristönsuojelun puolesta ja perustelee uusien kaivosten välttämättömyyttä ympäristöystävällisen teknologian tarpeilla (Sompio 23.8.2017). Luonnonsuojelualueelle suunnitellun kaivoksen yhteydessä olisi kuitenkin absurdia puhua ympäristöystävällisyydestä, vaikka kaivoksen välttämättömyyttä perusteltaisiinkin vihreällä teknologialla.

Luonnonvarapolitiikan on arvioitu nousevan ilmastopolitiikan tapaiseksi tulevaisuuden haasteeksi. Länsimaisiin kulutustottumuksiin ja talouden kasvuun perustuva elämäntapamme on riippuvainen geologisista luonnonvaroista, vaikka teknologian kehitys tuo vähitellen käyttöön uusia mineraaleja korvaavia materiaaleja. Elokuun alussa vietettiin maailman ylikulutuspäivää, jolloin kulutuksemme laskennallisesti ylitti vuotuisen maapallon luonnonvarojen kestäväen käytön. Suomalaisten ylikulutuspäivä oli huhtikuun alussa, neljä kuukautta maailman keskiarvoa aiemmin. Tarvitsisimme yli kolme maapalloa, jos kaikki maailman ihmiset kuluttaisivat yhtä paljon kuin me.

Olen osallisena kulutukseen perustuvassa elämäntavassa enkä siten voi vastustaa kaikkea kaivostoimintaa, vaikka mielestäni ympäristöystävällistä kaivosta ei ole olemassa. Viiankiaavan luonnonsuojelualueelle suunnitteilla oleva Sakatin kaivos ylittää hyväksynnän rajan. Maanalaista kaivosta markkinoidaan ympäristöä muuttamattomana vaihtoehtona ja kartalle rajattu pääesiintymäalue saa hankkeen näyttämään pieneltä. Kysymyksessä on kuitenkin suunnitelma suuren mittaluokan kaivoshankkeesta laajoine rikastushiekkakasoineen ja -altaineen, jotka voivat aiheuttaa päästöjä sekä vesiin että ilmaan. Sillä ei ole merkitystä ovatko nämä jätealueet suojelualueella vai sen vieressä. Ja vaikka osa rikastushiekasta sijoitettaisiinkin maan alle, kaivannaisjätteiden aiheuttamaa pitkäkestoista ympäristöongelmaa se ei poista.

Kun tiedämme, että malmirikas vihreäkivivyöhyke kulkee Keski-Lapin yli, olisi epätodennäköistä, että nyt tiedossa oleva esiintymä olisi ainoa. Sodankylän kunnankin alueella toimii useita kaivosyhtiöitä (Kaivosrekisterin karttapalvelu <http://gtkdata.gtk.fi/kaivosrekisteri/>). Sakatti Miningilla on voimassa olevia valtauksia, malminetsintälupia ja vireillä olevia malminetsintälupahakemuksia laajoille alueille mm. molemmin puolin Sattasen ja Kersilön kyliä. Yhtiö on myös hakenut lupia malminetsintään miltei koko Viiankiaavan alueelle. Jos nyt suunnitteilla oleva kaivos saisi kaivosluvan, se todennäköisesti tarkoittaisi ennen pitkään laajenevaa kaivosta ja suurempia kaivannaisjätealueita lähiympäristöömme.

Kansainvälisen luonnonsuojeluliiton (IUCN) kanta on, että valtioiden tulisi kieltää kaivostoiminta ja muut luontoa uhkaavat hankkeet kaikilla luonnonsuojelualueilla. IUCN myös kehottaa kaivannaisteollisuutta omaehtoisesti pysymään poissa suojelualueilta. Kaivosyhtiöt pyrkivät tiedotuksessaan painottamaan toimintansa vastuullisuutta ennen kaikkea ympäristöasioissa. Vastuullisuutta osoittaisi se, että yhtiöt ottaisivat IUCN:n kehotuksesta vaarin. Kaivosyhtiöiden toiminta suojelualueilla kertoo lainsäädännön heikkouksista ja luonnonsuojelulakia tulisikin täydentää siten, että minkäänlainen luontoa vahingoittava toiminta ei olisi suojelualueilla mahdollista. Sakatti Mining ei ole ainut kunnassa sijaitsevilla suojelualueilla operoiva kaivosyhtiö. Muiden yhtiöiden toimesta vaarassa ovat Pomokaira ja Koitelainen.

Viiankiaapa on Euroopan laajimpia ja monipuolisimpia aapasoita ja kuuluu siksi sekä kansalliseen soidensuojeluohjelmaan että EU:n Natura 2000 -verkostoon. Viiankiaavan lajistossa on kansainvälisiä vastuulajeja, joiden säilyttämisestä Suomella on erityinen vastuu, sama koskee aapasoita. Luonnon monimuotoisuus ei ole jossakin muualla, vaan se on tässä ympärillämme. Viiankiaavalla pesii edelleen joukko aiemmin yleisiä lintulajeja, jotka ovat tuoreimman luokituksen mukaan muuttuneet uhanalaisiksi. Tällaisia ovat mm. metsähanhi, haapana, riekko ja suokukko eli tokkimus.

Luonnon monimuotoisuuden väheneminen on lopulta uhka myös ihmislajille ja monien tutkijoiden mielestä elämme jo keskellä kuudetta sukuputtoa. Monimuotoisuuden väheneminen ja lajien uhanalaisuus ovat pääosin ihmisen aiheuttamia ja yhtenä tärkeimpänä syynä pidetään maankäytön muutoksia. Suomea sitovat sekä kansalliset että useat kansainväliset luonnon monimuotoisuutta turvaavat sopimukset, kuten *biodiversiteettisopimus*, jonka Suomi ratifioi jo vuonna 1994.

Vaikka en tässä kirjoituksessa puutu Viiankiaavan kulttuurisiin, henkisiin ja kokemuksellisiin merkityksiin, myös ne ovat luonnon monimuotoisuuden arvostamisen ohella monelle tärkeä henkilökohtainen syy vastustaa Sakatin kaivossuunnitelmia. Kaivosyhtiöille välttämättömällä sosiaalisella toimiluvalla tarkoitetaan paikallisen yhteisön kaivoshankkeelle osoittamaa hyväksyntää ja tukea. Kaivoksen perustamista ei yleensä pidetä mahdollisena, jos paikalliset eivät hanketta hyväksy. Kaivosyhtiöt voivat panostaa hyväksynnän saamiseen mm. sponsoroimalla paikallisia urheilu- ja kulttuuritapahtumia, ja vaikkapa jakamalla ilmaisia ämpäreitä.

Kuntalaisina olemme olleet pitkälti kaivosyhtiön tarjoaman tiedon varassa, mutta marraskuun alussa järjestettävä Viiankiaapa -seminaari tuo esille myös muita näkökulmia. Seminaarin puhujina on mm. ympäristöoikeuden, luonnon monimuotoisuuden, taloustieteen, sosiologian ja ympäristöetiikan asiantuntijat. Seminaari järjestetään 11.11. kunnan valtuustosalissa.

Kaija Kiuru